

İĞDIR İLİ BÜYÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLERİNİN IRK TERCİHLERİ VE ET İTHALİNE BAKIŞLARI

Volkan Kaylan¹, İsa Yılmaz^{2*}, Mete Yanar³

¹*Yüksek Lisans Öğrencisi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Iğdır Üniversitesi, Iğdır, Türkiye.*

²*Hayvansal Üretim ve Teknolojileri Bölümü, UBF, Muş Alparslan Üniversitesi, Muş, Türkiye.*

³*Zootekni Bölümü, Ziraat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.*

Geliş tarihi: 20.05.2019 Kabul tarihi: 12.06.2019

ÖZET

Bu araştırma Iğdır ilinde sığır yetiştiriciliği yapan işletmelerinin yapısını ve mevcut durumunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada 162 işletme sahibiyle soru ve cevap şeklinde anket yapılmıştır. Veriler χ^2 (ki-kare) testi ile analiz edilerek, yüzdelik değerler şeklinde verilmiştir. Yetiştiricilerin %84.6'sı hayvan sayısını artırmak isterken, %15.4'ü yeterli olduğunu bildirmişlerdir. Yetiştiricilerin %21.6'sı Simental, %19.1'i Esmer, %53.70'inin Simental + Esmer ve %5.6'sı Siyah-Alaca ırkı tercih etmişlerdir. Yetiştiricilerin %75.3'ü canlı hayvan ithaline olumlu, %24.7'si olumsuz bakmakta iken, et ithaline %97.5'inin karşı oldukları belirlenmiştir. Çalışmada yetiştiricilerin hayvan bakım ve beslenmesi konusunda yeterli bilgi ve araziye sahip oldukları, bu nedenle sığırcılık işletmelerinin yaygınlaştırılması, kapasitesinin artırılması ve modern işletmelerin kurulması için yetiştiricilerin teşvik edilmesi sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyükbaş, ırk tercihi, et ithali, yetiştirici, Iğdır.

THOUGHTS ON MEAT IMPORTATION AND RACE PREFERENCES OF CATTLE BREEDERS IN İĞDIR PROVINCE

ABSTRACT

This research is conducted to determine general structural characteristics and current situation of cattle breeding enterprises in Iğdır province. A questionnaire is applied to 162 enterprise owners in the research. Obtained data are subjected to χ^2 (chi-square) analyses and presented in percentages. While 84.6% of the breeders wanted to increase the number of cattle, 15.4% stated that they were sufficient. Simental is the cattle breed preferred by 21.6% of the breeders while 19.1% prefer Brown Swiss, 53.70% prefer Simental+Brown Swiss and 5.6% prefer Holstein. Opinions of 75.3% of the breeders are in favor of live cattle imports, while the remaining 24.7% are not in favor of live cattle imports. However, 97.5% of the breeders are not in favor of meat imports. As a result, it is determined that the breeders have sufficient knowledge on animal care and nutrition and adequate land for breeding. Thus, the breeders should be encouraged for the extension cattle breeding enterprises, enhancement of their capacity and establishment of modern enterprises.

Key words: Cattle, race preference, meat importation, breeder, Iğdır province.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: İsa YILMAZ, dr.isayilmaz@gmail.com

*Iğdır ili büyükbaş hayvan yetiştiricilerinin ırk tercihleri ve et ithaline bakışları,
Volkan KAYLAN, İsa YILMAZ, Mete YANAR*

JA

1. GİRİŞ

Sağlıklı bir beslenme için insan protein ihtiyacının %40-50'sinin hayvansal kökenli besinlerden alınması gerekmekte olup, bu oranın Türkiye de düşük olduğu bilinmektedir (Gündüz ve ark., 2006; Turhan ve ark., 2010; Karakuş, 2011).

Türkiye de kırmızı et sektörü geçmişten gelen ve gelecekle bağlantılı çözülmesi gereken bir dizi sorunları barındıran bir sektördür. Canlı hayvan ve kırmızı et ithalatının devam ettirilmesi yapısal çözümler getirecek politikaların önemini ortaya koyarken (Saygın ve Demirbaş, 2017). Çünkü hayvancılık sektörü nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesi, kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi, tarımsal işsizliğin azaltılması, köyden kente göçün önlenmesi gibi ekonomik ve sosyal açılardan stratejik bir öneme sahiptir (Ekmen, 2017; Alev, 2018).

Bununla birlikte artan üretim maliyetleri ve ithalat Türkiye sığır yetiştiricisinin önünde büyük bir engel olarak durmaktadır. Türkiye'nin sığır eti ihtiyacının karşılanması yerli üreticiyi destekleyecek politikaların güçlendirilmesi ve bir dizi önlemlerin alınması ile gerçekleştirilebilir (Niyaz, 2018).

Tarımda dışa bağımlı olmak ülkelerin uzun vadede çok önemli bedeller ödemelerine sebep olduğu bilinmektedir. Et veya kasaplık et ırkı canlı hayvan ithali seçeneği kısa vadede çözüm gibi görünse de uzun vadede gıda egemenliği açısından önemli bir tehdit aracı olmaktadır (Özkaya, 2017). Bu çalışma Iğdır ili sığır yetiştiricilerinin bakmak istedikleri sığır ırkı, canlı damızlık ve et ithali konusundaki düşünceleri araştırılmış ve önerilerde bulunulmak için yürütülmüştür.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın materyalini 2017 yılında, ön çalışma ile Iğdır Tarım ve Orman İl ve İlçe Müdürlükleri dökümanları değerlendirilerek, Iğdır Merkez, Aralık, Karakoyunlu ve Tuzluca ilçelerinde faaliyet gösteren sığırcılık işletmelerinden rastgele seçilen 162 yetiştirici ile anket çalışması oluşturmaktadır.

Iğdır Tarım ve Orman İl ve İlçe Müdürlükleri kayıtlarından işletmeler belirlendikten sonra il merkezi ve 3 ilçedeki yetiştiriciler ile yüz yüze görüşülerek, anket uygulanmıştır. Anket formu tamamlandıktan sonra bilgiler, çalışma amacına uygun şekilde düzenlenerek analize uygun hale getirilmiştir.

Bu çalışma ile; sığırcılık işletmelerinin ve işletme sahiplerinin tanımlamasını yapmak, hayvanların buldukları işletmelerdeki bazı verim ve üretim düzeyleri belirlenmiştir. Iğdır ilinde sığır yetiştiren işletmelerin durumu hakkında bilgi verilerek, yetiştiricilerin bazı problemleri belirlenmiş ve sığır yetiştiriciliğine yön vermek ve sığırcılık faaliyetlerinin geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Araştırmada kullanılan anket sayısının tespitinde; Iğdır ilindeki toplam işletme sayısını gösteren N bilinmesine karşın, bölgede daha önce yeterli çalışma yapılmadığından standart sapma ve varyans değerleri bilinmediğinden, bu gibi durumlarda anket uygulanacak işletme sayısını belirlemek için kullanılan ve Basit Tesadüfi Örneklemeye içerisinde yer alan ve ayrıntıları Yamane (2010) tarafından açıklanan aşağıdaki "Eşitlik 2.1" kullanılmıştır.

$$n = \frac{N.t^2 p.q}{(N-1)D^2 + t^2 pq} \quad (2.1)$$

n = örnek sayısı

N = Küme büyüklüğü

D = Kabul edilen veya arzu edilen örnekleme hatası

t = Tablo değeri

p = Kümede öngörülen oran

q = $1-p$

$$n = \frac{8887 \cdot (1.96)^2 \cdot (0.1) \cdot (0.9)}{(8887-1) \cdot (0.05)^2 + (1.96)^2 \cdot (0.1) \cdot (0.9)} = 162 \text{ örnek sayısı belirlenmiştir.}$$

İstatistiksel değerlendirmelerde; elde edilen bilgiler excel hesap tablosu programı yardımıyla düzenlenerek analize hazır hale getirilmişlerdir. Sayı olarak iki boyutlu tablolarda özetlenebilen özellikler için bulgular sayı ve yüzdelik olarak ifade edilmiş ve analitik değerlendirmede χ^2 testi kullanılmıştır (Yıldız ve ark., 2006).

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Tarımsal üretimin gereği olarak hayvancılıktan yüksek gelir elde etmenin yolu hayvanların bakım, besleme, barınak durumu, elde edilen ürünlerin değerlendirilmesi ve pazarlanması, kalifiye işgücüne ve düzenli kayıt tutulmasına bağlıdır.

Anket yapılan işletme sahipleri hayvan sayısını artırma isteği ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. İşletme sahiplerinin hayvan sayısını artırma isteği

İlçeler	Örnek sayısı	Hayvan sayısını artırma isteği		
		Evet	Hayır	Toplam
Merkez	n	35	7	42
	%	83.3	16.7	100.0
Karakoyunlu	n	31	9	40
	%	77.5	22.5	100.0
Aralık	n	34	6	40
	%	85.0	15.0	100.0
Tuzluca	n	37	3	40
	%	92.5	7.5	100.0
Genel	N	137	25	162
	%	84.6	15.4	100.0

$\chi^2=3.514$; $P<0.05$

Çizelge 1 incelendiğinde yetiştiricilerin %84.6'sı hayvan sayısını artırmak isterken, %15.4'ü yeterli olduğunu bildirmişlerdir. Yetiştiricilerin hayvan sayılarını artırmak istemelerinin sebebi hayvancılık konusunda özellikle kültür ırkı yetiştiriciliği konusunda tecrübe kazandıkları ve karlı olduğu için istemektedirler.

Yetiştiricilerin ırk tercihleri sorulduğunda büyük çoğunluğunun Simental ve Esmer ırkı sığır istediklerini beyan etmişlerdir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Yetiştiricilerin bakmak istedikleri ırk tercihleri

İlçeler	Örnek sayısı	Tercih edilen ırklar				Toplam
		Simental	Esmer	Simental + Esmer	Siyah-Alaca	
Merkez	n	12	9	16	5	42
	%	28.6	21.4	38.1	11.9	100
Karakoyunlu	n	12	4	23	1	40
	%	30.0	10.0	57.5	2.5	100
Aralık	n	3	9	26	2	40
	%	7.5	22.5	65.0	5.0	100
Tuzluca	n	8	9	22	1	40
	%	20.0	22.5	55.0	2.5	100
Genel	N	35	31	87	9	162
	%	21.6	19.2	53.7	5.6	100

$$\chi^2=58.442; P>0.05$$

Çizelge 2'de yetiştiricilerin %21.6'sı Simental, %19.2'si Esmer, %53.7'si Simental+Esmer ve %5.6'sı Siyah-Alaca ırkı tercih ettiklerini bildirmişlerdir. Yetiştiricilerin kültür ırkı yetiştiriciliği konusunda tecrübe kazanmaları özellikle Simental hayvanların kolay satılması ve alıcı bulması nedeniyle daha çok bu ırkı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Giresun yöresinde yapılan bir çalışmada, süt sığırcılığı işletmelerinin ırk tercihi 8 ilçede 373 sığır işletmesinde araştırılmış ve işletmelerin %1.6'sı yerli, %25.2'si melez %73.2'si kültür ırkı tercih ettikleri belirlenmiştir. Yerli ırkı tercih edenlerin %83.3'ü bize yetiyor, kültür ırkı melezini tercih edenlerin %58.8'i yetiştirme şartlarını ve kültür ırkını tercih edenlerin %90.5'i veriminin yüksek olmasını dikkate aldıklarını belirlemişlerdir (Tugay ve Bakır 2006).

Yılmaz (2005), Erzurum ilinde kültür ırkı sığır yetiştiriciliği yapan tarım işletmelerinin yetiştirilen hayvanlarının %45'inin yerli ve karışık yerli melezlerden oluştuğunu, ithal ve kooperatif işletmelerinde kültür ırkı olarak en yüksek oranda Esmer ve Esmer melezleri bulunduğunu bildirmiştir. Yetiştiricilerin %43.2 oranında Esmer ırkı, %23.5 oranında Simental ırkını yetiştirmeyi tercih ettiklerini belirlemiştir.

Han (2008), ise Diyarbakır İli Ergani ilçesinde toplam 167 besi işletmesinde yaptığı anket çalışmasında işletmelerde yetiştirilen sığır ırklarının %40.5'inin yerli, %16.6'sının Esmer melezini, %18.8'inin Simental melezini, %22.9'unun Holstein melezini ve %1.2'sinin ise kültür ırkını tercih ettiklerini bildirmiştir. Bu çalışmada ise, yetiştiricilerin genellikle Esmer ve Simental sığır ırklarını tercih ettikleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerde işletme sahiplerinin beyanları doğrultusunda, canlı hayvan ve et ithali hakkında düşünceleri de belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgular Çizelge 3'te sunulmuştur. Yetiştiricilerin canlı hayvan ithali ve et ithali konusunda düşüncelerinde bir farklılık yoktur ($P<0.05$).

Çizelge 3. Yetiştiricilerin et ve damızlık hayvan ithaline bakışı

İlçeler	Örnek sayısı	Canlı hayvan ithali ¹			Et ithalini isteme ²		
		Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam
Merkez	n	27	15	42	1	41	42
	%	64.3	35.7	100.0	2.4	97.6	100.0
Karakoyunlu	n	31	9	40	2	38	40
	%	77.5	22.5	100.0	5.0	95.0	100.0
Aralık	n	34	6	40	1	39	40
	%	85.0	15.0	100.0	2.5	97.5	100.0
Tuzluca	n	30	10	40	0	40	40
	%	75.0	25.0	100.0	0	100.0	100.0
Genel	N	122	40	162	4	158	162
	%	75.3	24.7	100.0	2.5	97.5	100.0

1: $\chi^2=4.870$; $p>0.05$; 2: $\chi^2=2.078$; $p>0.05$

Tüm yetiştiricilerin %75.3'ü canlı hayvan ithaline olumlu bakarken, %24.7'si ise hayvan ithali karşı olduklarını beyan etmişlerdir. Fakat yetiştiricilerin et ithaline bakışları ise %97.5'i karşı iken, %2.5'iolumlu bakmaktadır.

Canlı hayvan ithaline olumlu bakanların nedeni kaliteli hayvana sahip olmak istediklerinden kaynaklanmaktadır. Et ithaline olumsuz bakmalarının nedeni ise, kendi hayvanlarını satamama ihtimalini düşünmeleri olduğu belirlenmiştir.

Yılmaz (2005), Erzurum ilinde kültür ırkı sığır yetiştiriciliği yapan tarım işletmelerinin yapısını ve kültür ırkı sığır yetiştiriciliğinin durumunu incelemek amacıyla yaptığı çalışmada yetiştiricilerin %56.8'i ithal damızlık sığır istememekte olduklarını belirlenmiştir.

4. SONUÇ

Iğdır ilinde büyükbaş hayvan yetiştiriciliği sahipleri ile yapılan anket sonucu edinilen bilgiler genel olarak değerlendirildiğinde; yetiştiricilerin hayvan sayısını artırma isteği ve artırmak istediği hayvanın ırk tercihlerinde hem süt ırkı hem de kombine verimli hayvanları tercih etmeleri et ve süt üretme işlemlerini aynı anda yapmaya istekli oldukları söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerde işletme sahiplerinin beyanları doğrultusunda, canlı hayvan ve et ithali hakkında düşünceleri de belirlenmeye çalışılmıştır. Büyük çoğunluğun damızlık canlı sığır ithaline sıcak bakmasının yanında, daha yüksek oranda ise et ithaline karşı çıktıkları belirlenmiştir. Bu durum dikkate alındığında, yetiştiricilerin hayvancılık konusunda yeterli bilinçlerinin var olduğu anlaşılmaktadır.

Buna göre; yetiştiricilerin organize olmaları sağlanmalı, ilgili kuruluşlar tarafından eğitim verilmeli, yapılan tarımsal destekler devam etmelidir. Iğdır ilinde modern anlamda et işleme, süt işleme ve hayvansal ürünlerin muhafazası için soğuk hava deposu yapılması desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Alev, N., 2018. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Hayvancılık Sektörünün Genel Ekonomik Durumu. Gaziantep Üniversitesi, İslâhiye İİBF Uluslararası E-Dergisi, 2(2), 57-76.
- Ekmen, N., 2017. 1990’LI Yıllardan İtibaren Türk Tarım Politikasının Gelişimi ve Türkiye’nin Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına (OTP) Uyumu. Yüksek Lisans Tezi. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, 103 s, Denizli.
- Gündüz O, Esengün K, Göktoğa ZG 2006. Ailelerin Et Tüketimleri Üzerine Bir Araştırma: Tokat Örneği, Türkiye 7. Tarım Ekonomisi Kongresi, Antalya.
- Han, Y., 2008. Diyarbakır İli Ergani İlçesinde Besi Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Genel Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van, 65.
- Karakuş K 2011. Türkiye’nin Canlı Hayvan ve Kırmızı Et İthaline Genel Bakış, Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(1), 75-79.
- Niyaz, ÖC., 2018. Türkiye’de Sığır Eti Üretimi ve Dış Ticaretinde Son 25 Yıllık Tarımsal Politikaların ve Uygulamaların Değerlendirilmesi. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi, 21(Özel Sayı), 237-244.
- Özkaya T 2017. Kırmızı Et Neden Ulaşılmaz Oldu?, www.izmirtabip.org.tr (Erişim tarihi: 15.05.2019).
- Saygın, N., Demirbaş, N. 2017. Türkiye’de Kırmızı Et Sektörünün Mevcut Durumu ve Çözüm Önerileri. Hayvansal Üretim, 58(1),74-80.
- Tugay, A., Bakır, G., 2006. Giresun Yöresindeki Özel Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Irk Tercihleri ve Barınakların Yapısal Durumu. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 37(1), 39-47.
- Turhan Ş, Erdal B, Çetin B 2010. Türkiye’de Kırmızı Ette Fiyat Oluşumu ve Etkileyen Faktörler, Türkiye 9. Tarım Ekonomisi Kongresi. 1, 387-395. Urfa/Türkiye.
- Yamane, T., 2010. Temel Örneklem Yöntemleri. Kitap, Literatür Yayıncılık. ISBN: 978-975-8431-34-2, İstanbul. 528.
- Yıldız, N., Akbulut, Ö., Bircan, H., 2006. İstatistiğe Giriş: Uygulamalı Temel Bilgiler. Ders Kitabı, Aktif Yayınevi, 350 s, Erzurum.
- Yılmaz, İ., 2005. Erzurum İlinde Farklı Kaynaklardan Getirilen Kültür Irkı Sığırlarla Yapılan Yetiştiriciliğin Analizi. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum. 137.